

Ströängarna.

Staten började, som tidigare framgått, under senare delen av 1600 talet, att på allvar uppmuntra koloniseringen av lappmarken. Betydelsefullt i denna fortsatta statliga strävan blev tillkomsten av 1749 års lappmarksreglemente. Det tillät, i vart fall till en början, tämligen oreglerad bosättning, år av skattefrihet och nyttjande av statens mark (krono) för husbehovsjakt, fiske, vedanskaffning, myrslåtter och viss byggrätt, det vill säga en tillåten markanvändning av stor betydelse för den fortsatta koloniseringen av lappmarken. Efter de skattefria åren skulle nybyggerna skattläggas. Det innebar att gränserna mellan enskild mark och kronan skulle bestämmas och inte minst vilka rättigheter som skulle tillfalla de enskilt ägda fastigheterna.

Denna uppdelning av mark mellan enskilda och kronan brukas kallas för ”avvittringen”. I slutet av 1800-talet tillkom en särskild avvittringslag, vars avsikt var att slutligen reglera gränserna mellan rättigheter och skyldigheter, som var knutna till de enskilda fastigheterna. Detta var ursprunget till de så kallade ströängarna.

Den tidigare oreglerade markanvändningen på kronans mark skulle således begränsas. Avvittringslagen stadgade, att nybyggarna skulle tilldelas nödvändiga marker. Som framgår av namnet ”ströängar” handlade det i första hand om att ange områden, ofta på kronans mark insprängda enklaver, lämpliga för myrslåtter, inom rimligt avstånd från de aktuella bosättningarna. Även om myrslåttern och nybyggarnas behov av att säkra vinterns behov av djurfoder var grunden till att mark avsattes för enskilt bruk, så har allmänt ansetts att nyttjandet av dessa marker även inkluderat bland annat rätten till jakt och fiske.

Resultatet av den reformerade markanvändning som avvittringslagen avsåg, blev att nybyggarna tilldelades i laga förrättning fastställda och på kartor angivna områden ”ströängar”, som ansågs viktiga för möjligheterna att fortleva i lappmarken. Ströängarna rättsliga status har under åren varit föremål för åtskilliga tvister. Många har ifrågasatt statens rätt att genomföra avvittringen och det gäller även de tveksamheter som råder kring avgränsningen av många fastigheter, då några gränsdragningar inte finns synbara i terrängen. I nutid är det naturligtvis inte nybyggarnas höbärgning på ströängarna, som har något intresse utan deras ättlingar som, ofta i strid med rennäringsintressena, kämpar för främst rätten till jakten och fisket på statens mark ovan odlingsgränsen.

År 1921 hade staten återigen kommit på nya tankar om ströängarna. I en lag samma år utfärdades bestämmelser om att de fastigheter i lappmarken, som vid avvittringen tilldelats ströängar på kronomark, skulle, mot viss ersättning, återlämna dessa till staten. Enligt anvisningarna skulle indragning av ströängar i lappmarken ske, bland annat i de byar och fastigheter inom Arjeplogs kommun, som låg nedanför odlingsgränsen vilket därmed också kom att innefatta byn Nurholm. I lagen stipulerades, att staten vid återtagandet skulle ersätta de enskilda innehavarna för uppodling av mark med en höavkastning, som motsvarade bortfallet av ströängarna. Odlingarna fick heller inte ligga längre bort än högst 5 km farbar väg från gårdsstället.

För att genomföra indragningen av ströängarna inrättades en särskild ”Ströängsnämnd”, bestående av en lantmätare och en jordbrukskonsulent. Nämndens uppgift var att i samband med förhandlingarna, med de berörda ägarna, komma överens om var odlingarna skulle placeras och beräkna kostnaderna för att iordningställa dessa, till en areal som motsvarade bortfallet av hömängden från ströängarna

Den 6 okt 1924 samlades i Nurrholm ströängsnämndens representanter och byamännen Daniel Modig, Per Teodor Granström med sonen Fritz, samt bröderna Alfred och Emil Burman. De ägde vid den här tiden med olika mantal det ursprungliga lappskattelandet Nurrholm. Ströängarna var ett särskilt slag av ägande, som brukades gemensamt och i samförstånd mellan byns medlemmar och hushåll.

Av protokollet i Nurrholm framgår vilka ströängar på kronans mark som skulle indragas och ”vilka ängar det ansågs kunna med fördel från fastigheten brukas till årlig slåtter och i övrigt av lämplig ägoanordning borde undantagas från indragning.”

Det var alltså i Nurrholm inte frågan om indragning av samtliga ströängar, utan man fick ange vilka man ville behålla och vilka man önskade återlämna till kronan, mot ersättning för kostnaderna av uppodling av ny mark i byns närhet, för motsvarande mängd hö. De ströängar man valde att behålla i byns ägo markerades på en särskild fastighetskarta. Arealen uppgår, enligt en av lantmäteriet 1989 gjord utredning till totalt 26,5 ha, samlat i ett område på dåvarande Domänverkets kronopark väster om Uljasjön.

Den mark man valde att låta återgå (indragas) till kronan anges i förrättningsprotokollet till 62.88 ha varav 62.23 ha äng (lämpliga slåttermyrar) och 1.65 ha röjningsland.

Det är alltså en synnerligen detaljerad arealberäkning och på karta exakt angivna lägen och gränser, som utgjorde underlag för beslut, om vilka ströängar, som skulle återgå till kronan och vilka som skulle behållas i byns ägo. Däremot har inte beslutats om, eller i terrängen utmärkts några gränsdragningar av de överenskomna, till byn tillhöriga, gemensamt ägda ströängarna.

Ersättningen för de nära 63 ha, som i detta fall återgick till kronan skulle, som ovan framgått, utgå i form av odlingsbidrag på egna närliggande marker och säkra en höskörd, som i storleksordning motsvarade den mängd hö, som byamännen nu gick förlustig, genom att återlämna ströängarna till kronan.

En detaljerad odlingsplan upprättades för byn mantalssatta ägare. I planen har lämnats detaljerade anvisningar för vilka arbeten som skulle utföras och har noga dokumenterats i ströängsnämndens protokoll.

Ersättningen för de indragna ströängarna och för åtagandet att genomföra den överenskomna odlingsplanen blev följande:

Daniel Modig	911 kr 70 öre
Per T. Granström, sonen Fritz	642 kr 72 öre
Alfred Burman	655 kr 20 öre
<u>Emil Burman</u>	<u>1061 kr 82 öre</u>
Summa Nurrholm	3271 kr 44 öre

Ovanstående beslut i ströängsnämnden meddelades ha vunnit laga kraft i Piteå, den 17 april 1925. Det ankom därefter på Länsstyrelsen att efterhand, som arbetena blev utförda och avsynade, utbetala ersättningarna.

Vid laga skiftet för Nurrholm 1936 – 1938 ingick inte ströängarna i uppdelningen. Ströängarna är således gemensamma för byn och den areal som kvarstår i byns ägo är som framgått ovan 26,5 ha.

[Se karta över ströängarna här](#)